

PORTA POLONICA

Dokumentationsstelle zur Kultur
und Geschichte der Polen in Deutschland

Centrum Dokumentacji Kultury
i Historii Polaków w Niemczech

Der Beauftragte der Bundesregierung
für Kultur und Medien

LWL

Für die Menschen,
Für Westfalen-Lippe,

PORTA POLONICA

Dokumentationsstelle zur Kultur
und Geschichte der Polen in Deutschland

Centrum Dokumentacji Kultury
i Historii Polaków w Niemczech

*Umschlag / Okładka:
Pola Negri vor Hotel Adlon
in Berlin 1937*

*Pola Negri przed Hotelem
Adlon w Berlinie w 1937 r.*

Inhalt / Spis treści

- 4 Grußwort | Bernd Neumann
Słowo wstępne | Bernd Neumann
- 6 Słowo wstępne | Władysław Bartoszewski
Grußwort | Władysław Bartoszewski
- 10 Grußwort | Wolfgang Kirsch
Słowo wstępne | Wolfgang Kirsch
- 12 Polen in Deutschland – eine Beziehung
mit wechselvoller Geschichte
Polacy w Niemczech – relacje ze zmieniającą
historią w tle
- 14 Dokumentieren, Erinnern, Vermitteln
Dokumentować, Upamiętniać, Przekazywać
- 16 Atlas der Erinnerungsorte
Atlas miejsc pamięci
- 18 Polonica-Datenbank
Polonica – Bank danych
- 20 Das Polnische Haus in Bochum
Dom Polski w Bochum
- 22 Der LWL als kompetenter Träger
LWL jako kompetentny podmiot
- 24 Unsere Partner
Nasi partnerzy
- 26 Wie kann man uns erreichen?
Jaki jest z nami kontakt?
- 28 Impressum

Grußwort

Bernd Neumann

Bernd Neumann

Seit langem leben Polinnen und Polen in Deutschland. Es ist ihnen gelungen, sich in Deutschland zu integrieren und hierbei auch mit ihrer reichen Kultur in ihre neue Heimat einzubringen. Die Dokumentationsstelle zur Geschichte und Kultur der Polen in Deutschland unterstützt diesen Prozess. Sie geht auf den Runden Tisch anlässlich des 20. Jahrestages des deutsch-polnischen Freundschaftsvertrages im Jahr 2011 zurück und erhält eine dauerhafte Förderung durch den Bund. Getragen wird die Dokumentationsstelle durch den Landschaftsverband Westfalen-Lippe, der hierbei seine große Erfahrung und Fachkenntnis im Kulturbereich einbringen kann.

Am Standort der Dokumentationsstelle in der ehemaligen Bochumer Klosterstraße, heute „Am Kortländer“, können aufs Glücklichste Tradition und Zukunft verknüpft werden. Dort hat nicht nur die sehr erfolgreiche polnische Bank Robotników ihren Ursprung. Neben weiteren polnischen Geschäftsleuten, die sich in der ehemaligen Klosterstraße niederließen, wirkten auch schon in der Vergangenheit Organisationen wie der Bund der Polen „Rodło“ von diesem Ort aus als Interessenvertretung der Polen in ganz Deutschland. Nun werden hier mit Hilfe eines zentralen Internet-Portals Informationen zur Geschichte und Kultur der Polen in Deutschland für alle Interessierten zugänglich gemacht sowie ein gemeinsames Forum für Polen, polnischstämmige Deutsche und Deutsche geschaffen. Für dieses Projekt aber auch für ihre weitere Arbeit wünsche ich der Dokumentationsstelle zur Geschichte und Kultur der Polen in Deutschland viel Erfolg.

Bernd Neumann MdB

Staatsminister bei der Bundeskanzlerin

Słowo wstępne

Bernd Neumann

Od dawna Polki i Polacy żyją w Niemczech. Udało im się zintegrować z niemieckim społeczeństwem i wnieść swą bogatą kulturę do nowej ojczyzny. Centrum Dokumentacji Kultury i Historii Polaków w Niemczech wspiera ten proces. Jego utworzenie jest efektem rozmów Okrągłego Stołu, toczonych w 2011 r. z okazji 20 lecia polsko-niemieckiego traktatu o przyjaźni. Placówka uzyskała stałe finansowanie ze środków centralnych. Podmiotem Centrum Dokumentacji jest Landschaftsverband Westfalen-Lippe, które odznacza się dużym doświadczeniem i wiedzą fachową w obszarze kultury.

Siedziba Centrum Dokumentacji mieszcząca się przy dawnej bochumskiej Klosterstrasse, obecnie Am Kortländer może nawiązać do szczęśliwej tradycji i przeszłości. Tu zaczynał działalność z dużym powodzeniem nie tylko Bank Robotników. Obok kolejnych polskich przedsiębiorców, którzy osiedlali się na byłej Klosterstrasse, działały w przeszłości różne organizacje, jak m. in. Związek Polaków „Rodło“, będący przedstawicielem interesów Polaków w całych Niemczech. Obecnie z pomocą centralnego portalu internetowego udostępnione zostaną informacje na temat historii i kultury Polaków w Niemczech wszystkim zainteresowanym. Stworzone zostanie także wspólne forum, łączące Polaków i Niemców, w tym osoby o polskich korzeniach. Temu projektowi, jak i dalszej pracy Centrum Dokumentacji Kultury i Historii Polaków w Niemczech życzę wielu sukcesów.

Bernd Neumann, Członek Bundestagu
sekretarz stanu w urzędzie kanclerskim

Słowo wstępne

Władysław Bartoszewski

Władysław Bartoszewski

Z biegiem lat minione sprawy i wydarzenia odchodzą w niepamięć. Tak właśnie dzieje polskiej emigracji do Niemiec, do Zagłębia Ruhry, zacierają się coraz bardziej w polskiej i niemieckiej pamięci. Od wielu lat życzeniem i staraniem Polonii było zachowanie i udokumentowanie losów migrantów z Polski. Dlatego z satysfakcją obserwuję pracę nad tworzeniem Centrum Dokumentacji Historii i Kultury Polaków w Niemczech, które przez gromadzenie, badanie oraz rozpowszechnianie dokumentów i pamiątek przyczyni się do uzupełniania braków wiedzy historycznej. To bardzo potrzebna placówka dla Polaków i Niemców, dla zrozumienia tożsamości nie tylko Zagłębia Ruhry.

Dokumentowanie wspólnej historii nie oznacza ograniczania się do badania przeszłości, lecz także służy rozwojowi obustronnych stosunków w przyszłości.

Uczciwe badanie prawdy historycznej, obejmujące również trudne okresy w stosunkach polsko-niemieckich, w tym także okres prześladowań i represji członków mniejszości polskiej, pozwala na budowanie relacji opartych o prawdę. Naszym wspólnym obowiązkiem jest zachowanie pamięci o polskiej obecności w Niemczech, zadośćuczynienie temu, co przez lata było zaniedbywane, a czasami było także przedmiotem celowej polityki.

Cieszę się, że obecne starania napotkały na zrozumienie i życzliwość władz niemieckich. Dziękuję Wszystkim, którzy zaangażowali się w ten projekt i rozpoczęli tworzenie Centrum Dokumentacji Historii i Kultury Polaków w Niemczech. Niezwykła jest przyszła lokalizacja Centrum Dokumentacji w Domu Polskim w Bochum, siedzibie najstarszej organizacji polonijnej w Niemczech: Związku Polaków w Niemczech spod znaku „Rodła”. Jestem przekonany, że powiązanie tradycji i historii z nowoczesnymi technologiami informacyjno-komunikacyjnymi zapewni atrakcyjność Centrum jego licznym adresatom.

Przyszłym odbiorcom Centrum Dokumentacji życzę wielu wzruszeń i pięknych przeżyć podczas spotkań z historią Polaków w Niemczech.

Władysław Bartoszewski

Sekretarz stanu, pełnomocnik Prezesa Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej ds. dialogu międzynarodowego

Grußwort

Władysław Bartoszewski

Im Laufe der Jahre geraten Ereignisse in Vergessenheit. Auf diese Weise verschwinden nach und nach die Spuren polnischer Einwanderung in Deutschland, im Ruhrgebiet aus dem deutschen und polnischen Gedächtnis. Seit vielen Jahren ist es Wunsch und Erstreben der Polonia, die Schicksale der Migranten aus Polen zu bewahren und zu dokumentieren. Deswegen beobachte ich mit Genugtuung die Arbeit am Aufbau des Dokumentationszentrums zur Geschichte und Kultur der Polen in Deutschland, das durch das Sammeln, Erforschen und Vermitteln von Dokumenten und Erinnerungsstücken zur Vervollständigung der historischen Wissenslücken beitragen wird, die hier entstanden sind. In diesem Sinne ist das Zentrum eine geradezu unerlässliche Einrichtung für die Polen und für die Deutschen, die das Verständnis der Identität – nicht nur im Ruhrgebiet – erleichtert.

Die Dokumentation der gemeinsamen Geschichte beschränkt sich nicht nur auf das Vergangene, sondern hat auch Bedeutung für die künftigen Beziehungen beider Völker.

Unvoreingenommenes Erforschen der historischen Wahrheit, das auch schwierige Kapitel der deutsch-polnischen Beziehungen umfasst, wie die Zeit der Verfolgungen und Repressionen der polnischen Minderheit, ist die Grundlage für den Aufbau von Verhältnissen, die auf Wahrhaftigkeit beruhen. Das Bewahren der Erinnerung an die Präsenz der Polen in Deutschland ist Wiedergutmachung dafür, was lange Zeit versäumt worden ist und manchmal auch Gegenstand gezielter Politik war, es ist unsere gemeinsame Verpflichtung.

Es freut mich sehr, dass die gegenwärtigen Bemühungen auf Verständnis und Sympathie der Deutschen Regierung gestoßen sind. Ich danke allen, die sich für dieses Projekt engagiert und bereits begonnen haben, das Dokumentationszentrum zur Geschichte und Kultur der Polen in Deutschland aufzubauen. Bemerkenswert ist die Verortung des Dokumentationszentrums im Polnischen Haus in Bochum, dem Sitz der ältesten Polonia-Organisation in Deutschland, dem Bund der Polen „Rodło“. Ich bin überzeugt, dass die Verbindung von Tradition und Geschichte mit den neuesten Informations- und Kommunikationstechnologien die Attraktivität des Zentrums garantiert.

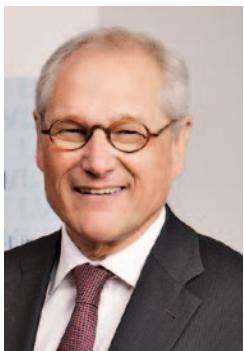
Den künftigen Besuchern des Dokumentationszentrums wünsche ich viele Eindrücke und viele schöne Erlebnisse bei den Begegnungen mit der Geschichte der Polen in Deutschland.

Władysław Bartoszewski

Beauftragter des Premierministers der Republik Polen
für internationalen Dialog

Grußwort

Wolfgang Kirsch

Wolfgang Kirsch

Polen und Deutsche verbindet eine lange und wechselvolle Geschichte im Herzen Europas. Konflikte, Krieg und Verfolgung aber auch Begegnungen, Handel und kultureller Austausch haben das Verhältnis der beiden Völker und Staaten geprägt. Eine bedeutende Rolle spielen dabei die Einwanderer aus dem jeweiligen Nachbarland und ihre nachfolgenden Generationen. Sie bringen ihre Kultur, ihre Arbeitskraft und ihr Kapital mit ein und pflegen zugleich den Austausch mit ihrer alten Heimat. Somit sind sie oft Brückenbauer zwischen den Völkern und Kulturen und tragen so zur gemeinsamen Entwicklung bei.

Die Dokumentationsstelle zur Kultur und Geschichte der Polen in Deutschland hat für die bei uns lebenden Polinnen und Polen eine große symbolische Bedeutung. Deswegen ist der Bund der Polen in Deutschland „Rodło“ ein wichtiger Partner für das Projekt. Um erfolgreich wirken zu können, müssen unterschiedliche Perspektiven und Erfahrungen in die Arbeit der Dokumentationsstelle einfließen. Es freut uns sehr, dass der Landschaftsverband Westfalen-Lippe, ein erfahrener kultureller Dienstleister, die Realisierung der Porta Polonica für den Beauftragten der Bundesregierung für Kultur und Medien übernehmen wird. Die mit und bei uns lebenden Polinnen und Polen sind Teil unserer Gesellschaft. Daher sind wir nicht nur froh darüber, sondern auch ein wenig stolz, dass wir zur Dokumentation ihrer Kultur und Geschichte einen konkreten Beitrag leisten können. Dem Projekt wünsche ich: Powodzenia, Szczęść Boże und ein herzliches Glück auf!

Dr. Wolfgang Kirsch
LWL-Direktor

Słowo wstępne

Wolfgang Kirsch

Polaków i Niemców łączy długa i obfitująca w liczne zmiany historia rozgrywająca się w sercu Europy. Konflikty, wojny i prześladowania oraz spotkania, handel i wymiana kulturalna kształtoły relacje obu narodów. Szczególną rolę odgrywają emigranci przybywający z sąsiedniego państwa oraz ich potomkowie tworzący następujące generacje. Wnoszą swoją kulturę, zapał do pracy i kapitał oraz pielęgnują jednocześnie wymianę ze swoją starą ojczyzną. W ten sposób stają się często budowniczymi mostów między narodami i kulturami, jak i przyczyniają się do wspólnego rozwoju.

Centrum Dokumentacji Kultury i Historii Polaków w Niemczech posiada dla mieszkańców tu Polek i Polaków duże symboliczne znaczenie. Z tych też powodów ważnym partnerem w realizacji projektu jest Związek Polaków „Rodło“. By odnieść sukces, Centrum Dokumentacji w swej pracy musi uwzględnić różne perspektywy i doświadczenia. Cieszy nas, że Landschaftsverband Westfalen-Lippe, doświadczony partner na polu przedsięwzięć kulturalnych, przejmuje realizację projektu Porta Polonica od Pełnomocnika Rządu Federalnego ds. Kultury i Mediów. Mieszkający wśród nas Polacy są częścią naszego społeczeństwa. Dlatego nie tylko cieszymy się, lecz jesteśmy wręcz dumni, że możemy konkretnie przyczynić się do dokumentowania ich kultury i historii. Projektowi życzę powodzenia i szczęścia Boże.

Dr Wolfgang Kirsch
LWL-Dyrektor

Polen in Deutschland – eine Beziehung mit wechselvoller Geschichte

Mehr als zwei Millionen Menschen mit polnischen Wurzeln leben heute in Deutschland. Sie gehören zu unserer vielfältigen Gesellschaft, werden aber im Alltag kaum als eine eigenständige Gruppe wahrgenommen.

Die besondere Geschichte der Beziehungen zwischen Deutschen und Polen gerät indes immer stärker in Vergessenheit. Das wechselvolle Verhältnis ist einerseits geprägt von Zeiten der Kriege, der Unterdrückung, Verfolgung und Vernichtung – andererseits aber auch von kultureller Begegnung, gegenseitiger Bereicherung und vielfältigen positiven Einflüssen. Diese beiden Seiten in Erinnerung zu rufen und wieder sichtbar zu machen, ist Ziel der Dokumentationsstelle zur Kultur und Geschichte der Polen in Deutschland. Als eine sowohl in Deutschland wie auch in Polen breit vernetzte Institution wird sie gleichzeitig einen Beitrag zum gegenseitigen Verständnis der beiden Völker für ein gutes nachbarschaftliches Verhältnis und freundschaftliches Zusammenleben im vereinten Europa leisten.

Die Gründung der Dokumentationsstelle geht auf eine Initiative des Runden Tisches anlässlich des 20. Jahrestages des deutsch-polnischen Freundschaftsvertrages im Jahr 2011 zurück und wird durch die Bundesregierung aufgrund eines Beschlusses des Deutschen Bundestages finanziert.

Hans Mocznay,
Das Hambacher Fest am
27. Mai 1832,
Nachgestaltung 1977,
Öl auf Holz, 108,5 x 151,5 cm

Hans Mocznay,
Uroczystości na zamku w
Hambach (Hambacher Fest)
z 27 maja 1832 r.,
rekonstrukcja z 1977 r.,
Olej na drzewie,
108,5 x 151,5 cm

Polacy w Niemczech – relacje ze zmienną historią w tle

Obecnie w Niemczech mieszka ponad dwa miliony ludzi z polskimi korzeniami. Należą oni do naszego różnorodnego społeczeństwa, nie są jednak postrzegani zwykle jako odrębna grupa.

Wyjątkowa historia stosunków między Niemcami a Polakami popada coraz bardziej w zapomnienie. Zmienne relacje z jednej strony ukształtowały okresy wojen, ucisku, prześladowań i zniszczenia – jednak z drugiej strony wpływały na nie spotkania na polu kultury, wzajemne wzbogacanie się i różnorakie pozytywne wpływy. Przywołanie pamięci o tych dwóch stronach i ponowne ich odkrycie jest celem Centrum Dokumentacji Kultury i Historii Polaków w Niemczech. Posiadająca zarówno w Niemczech, jak i w Polsce szerokie kontakty instytucja przyczyni się jednocześnie do umocnienia dobrosąsiedzkich relacji i przyjacielskiego współżycia w zjednoczonej Europie.

Powstanie Centrum Dokumentacji związane jest z inicjatywą Okrągłego Stolu obradującego w 2011 r. z okazji 20 rocznicy podpisania polsko-niemieckiego traktatu o dobrym sąsiedztwie i przyjaźni. Centrum będzie finansowane przez władze federalne na podstawie uchwały niemieckiego Bundestagu.

Dokumentieren, Erinnern, Vermitteln

*Mitglieder des Bundes der Polen in Deutschland Rodło nach Inhaftierung 1939
Członkowie ZPwN „Rodło” po aresztowaniu w 1939 r.*

Die Dokumentationsstelle will die Spuren und Einflüsse des polnischen Lebens in Deutschland erforschen, dokumentieren und in einem Internetportal, der „Porta Polonica“, sichtbar machen. Gleichzeitig versteht sich die Dokumentationsstelle als Forum für die in Deutschland lebenden Polen. Sie bildet eine digitale Plattform zur Vernetzung und zum Austausch und leistet damit einen Beitrag zur aktiven Mitgestaltung der Erinnerungskultur.

Im Zentrum der Arbeit steht die Dokumentation von Erinnerungsarten zur Kultur und Geschichte der Polen in Deutschland sowie die digitale Präsentation von Dokumenten und Objekten. Eingang in das geplante Portal sollen vor allem auch die großen und kleinen Geschichten der Menschen finden.

Mit dem auf Partizipation und Interaktion angelegten Internetportal wird eine ständig wachsende digitale Sammlung von „Polonica“ entstehen, die ein vielfältiges Bild der Polen in Deutschland als Teil der europäischen Geschichte zeichnet.

Das Internet-Portal „Porta-Polonica“ wendet sich sowohl an eine breite Öffentlichkeit wie auch an Fachwissenschaftler. Für die Bildungsarbeit an Schulen, Museen, Gedenkstätten sowie für sonstige Träger historisch-politischer Bildung werden zudem pädagogisch aufbereitete Inhalte zur Verfügung gestellt.

Dokumentować, Upamiętniać, Przekazywać

Centrum Dokumentacji zamierza badać, dokumentować i udostępniać na portalu internetowym, „Porta Polonica” pozostałości i oddziaływanie polskiego życia w Niemczech. Jednocześnie Centrum Dokumentacji definiuje się jako forum służące Polakom żyjącym w Niemczech. Tworzy digitalną platformę dla sieci kontaktów i wymiany, i w ten sposób przyczynia się do aktywnego współtworzenia kultury pamięci.

Praca Centrum koncentruje się na dokumentacji miejsc pamięci kultury i historii Polaków w Niemczech, jak również na digitalnej prezentacji dokumentów i obiektów. Uwzględnione będą na portalu przede wszystkim wielkie i małe historie ludzi.

Dzięki opartemu na uczestnictwie i interakcji portalowi internetowemu powstanie stale rozwijający się elektroniczny zbiór „Poloników”, który będzie ukazywać zróżnicowany obraz Polaków w Niemczech jako część historii europejskiej.

Portal internetowy „Porta-Polonica“ jest kierowany zarówno do szerszej publiczności, jak i naukowców. Przygotowane będą materiały dydaktyczne do pracy w szkołach, muzeach, miejscach upamiętnienia, jak również w innych podmiotach zajmujących się kształceniem historyczno-politycznym.

Workshop zur Dokumentationsstelle in Dortmund 2012

Workshop o Centrum Dokumentacji w Dortmundzie 2012 r.

Atlas der Erinnerungsorte

Orte können helfen, die Erinnerung wach zu halten. Dafür muss man jedoch ihre wechselhafte Geschichte, die verschiedenen Bedeutungen und Zuschreibungen kennen. In der deutsch-polnischen Geschichte ist dieses Wissen vielfach verloren gegangen. Der „Atlas der Erinnerungsorte“ will Vergessenes wieder ans Licht holen und die unterschiedlichen Perspektiven auf diese Orte verdeutlichen.

Der Atlas bildet das Kernstück des Portals „Porta Polonica“. Karten ermöglichen einen interaktiven Zugang zu den vielfältigen Erinnerungsorten: Von den Gedenkstätten bis zu verblichenen Spuren und den Plätzen, von denen heute nur noch die Koordinaten geblieben sind. Texte, Fotos, Filme und Tondokumente aber auch Zeitzeugenberichte und persönliche Erlebnisse sollen dynamisch ergänzt werden. Auf diese Weise entsteht eine digitale Topographie zur Geschichte und Kultur der Polen in Deutschland.

Über eine App für Smartphones und Tabletcomputer soll der Atlas auch als digitaler Reiseführer für unterwegs verfügbar sein. Beim Aufsuchen der Orte können Interessierte die Informationen wie einen Multimedia-guide nutzen und damit das digitale Erinnerungsarchiv mit der realen Welt verbinden.

*Polnische Gedenkstätte
im Volkspark Friedrichshain
Berlin*

*Polnisches
mehrere
Gedenkstätten
im Volkspark
Friedrichshain
in Berlin*

Atlas miejsc pamięci

*Beuthen, Oberschlesien,
Polnisches Gymnasium,
ca. 1935*

*Bytom (Górny Śląsk),
Gimnazjum Polskie,
ok. 1935 r.*

Konkretnie miejsca mogą pomóc w zachowaniu pamięci. By tak się stało, musimy znać ich zróżnicowaną historię, różne znaczenia i konotacje. W historii polsko-niemieckiej wiedza ta w znacznej części zaginęła. „Atlas miejsc pamięci“ chce ponownie przywrócić miejsca zapomniane i wyjaśnić ich różne perspektywy.

Atlas jest zasadniczą częścią portalu „Porta Polonica“. Mapy umożliwiają dostęp interaktywny do zróżnicowanych miejsc pamięci: od miejsc upamiętniania do wyblakłych śladów i placów, z których pozostały już tylko dane adresowe. Teksty, zdjęcia, filmy, dokumenty dźwiękowe, ale także relacje świadków i osobiste przeżycia będą stale uzupełniane. W ten sposób powstanie zdigitalizowana topografia historii i kultury Polaków w Niemczech.

Dzięki aplikacji na smartfony i tablety Atlas ma być dostępny także jako elektroniczny przewodnik. W czasie zwiedzania konkretnych miejsc zainteresowani będą wykorzystywali informacje jako multimedialny przewodnik i w ten sposób uda się połączyć archiwum relacji z realnym światem.

Polonica-Datenbank

Informationen, Dokumente, Fotografien, Zeitzeugenaussagen, Filme und alle Quellen, die die Dokumentationsstelle systematisch sammelt, werden digitalisiert und in eine Datenbank aufgenommen. Auf diese Weise entsteht eine „Encyclopaedia Polonica“ der Polen in Deutschland.

Die Polonica-Datenbank ergänzt den Atlas der Erinnerungsorte und bietet Möglichkeiten für weitere Recherchen. Auf diese Weise erhalten Interessierte über Schnittstellen eine direkte Verbindung zu digital verfügbaren Beständen von Museen, Archiven und Bibliotheken in Deutschland und Europa.

Diese Datenbank bietet zudem Zugang zu den Informations- und Unterrichtsmaterialien, die für Schulen und Bildungsträger digital zur Verfügung gestellt werden sollen. Um eine aktive Vernetzung mit bereits bestehenden Anbietern und Institutionen zu unterstützen und eine aktive Partizipation von Nutzern zu ermöglichen, sollen Social Media Module integriert und Apps zur Verfügung gestellt werden.

Deutsche Zuschauer beim Public Viewing während der Fußball-WM 2010

Kibice z Niemiec podczas Public Viewing Mistrzostw Świata w piłce nożnej w 2010 r.

Polonica – Bank danych

Informacje, dokumenty, fotografie, relacje świadków, filmy i wszystkie źródła, które systematycznie gromadzi Centrum Dokumentacji, będą digitalizowane i włączane do banku danych. W ten sposób powstanie „Encyclopaedia Polonica“ Polaków w Niemczech.

Polonica – bank danych uzupełni Atlas miejsc pamięci i umożliwi dalszą kwerendę. Zainteresowani uzyskają dzięki interfejsowi bezpośrednie połączenie z dostępnymi w formie elektronicznej zbiorami muzeów i bibliotek w Niemczech i Europie.

Ten bank danych oferuje dostęp do materiałów informacyjnych i dydaktycznych, które mogą być udostępnione szkołom i multiplikatorom w formie elektronicznej. By wesprzeć sieć kontaktów z osobami i instytucjami oraz umożliwić aktywny udział w nich użytkowników, przeprowadzana będzie integracja z modułami portali społecznościowych i udostępnianie będą przydatne aplikacje.

Fahne einer polnischen Rosenkranzbruderschaft aus Wattenscheid 1898

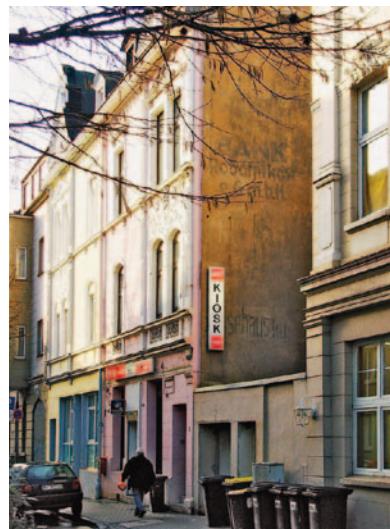
Sztandar Bractwa Różańcowego z Wattenscheid / Niemcy z 1898 r.

Das Polnische Haus in Bochum

Die digitale Dokumentationsstelle soll ihren Sitz im symbolträchtigen „Polnischen Haus“ in Bochum beziehen. Das Gebäude mit der heutigen Adresse „Am Kortländer 6“ ist seit 1922 Sitz des Bundes der Polen in Deutschland „Rodło“. Es gehört zum historischen Straßenzug der ehemaligen Klosterstraße. Hier befand sich vor rund 100 Jahren ein reges Zentrum polnischen Lebens, das weit über die Grenzen Bochums bekannt war. Noch heute wird die „Bochumer Schmiede“ (Kuźnia Bochumska) als Beispiel für eine starke Polonia-Organisation angeführt. Die Realisierung dieses Vorhabens steht dabei in Abhängigkeit zu seiner Finanzierbarkeit.

Nach der Sanierung des Hauses wird die Dokumentationsstelle von hier aus auch Ausstellungen und Veranstaltungen im gesamten Bundesgebiet organisieren sowie Bildungsprogramme initiieren.

Das „Polnische Haus“ wird mit der „Porta Polonica“ wieder zu einem Haus der offenen Tür, zu einem lebendigen Ort der Begegnung von Polen und Deutschen.

Dom Polski w Bochum

Zdigitalizowane Centrum Dokumentacji ma się wprowadzić do symbolicznego obiektu – „Domu Polskiego“ w Bochum. Budynek z obecnym adresem „Am Kortländer 6“ jest od 1922 r. siedzibą Związku Polaków w Niemczech „Rodło“. Należy do historycznego ciągu ulicznego byłej Klosterstraße. Tutaj znajdowało się przed prawie 100 laty ruchliwe centrum polskiego życia, które były znane daleko poza granicami Bochum. Jeszcze dzisiaj „Kuźnia Bochumska“ jest wskazywana jako przykład rozwiniętej organizacji Polonii. Realizacja tego przedsięwzięcia jest uzależniona od finansowania.

Po zakończeniu remontu budynku Centrum Dokumentacji będzie stąd organizować także wystawy i imprezy na obszarze Republiki Federalnej oraz inicjować programy edukacyjne.

„Dom Polski“ wraz z „Porta Polonica“ stanie się na powrót domem otwartych drzwi, żywym miejscem spotkań Polaków i Niemców.

*Polnische Arbeiterbank
(am linken Rand das
Polnische Haus) auf der
ehemaligen Klosterstraße
(heute Am Kortländer) in
Bochum, Ansichten um
1917 und 2008*

*Bank Robotników (na lewo
Dom Polski) na byłej Kloster-
straße (dzisiaj Am Kortländer)
w Bochum, widok z 1917 r.
i z 2008 r.*

Der LWL als kompetenter Träger

Im Auftrag des Beauftragten der Bundesregierung für Kultur und Medien (BKM) und in einem breiten Konsens mit den Polonia-Organisationen übernimmt der Landschaftsverband Westfalen-Lippe (LWL) die Trägerschaft für die Dokumentationsstelle.

Der LWL arbeitet als Kommunalverband seit 60 Jahren für die Menschen in Westfalen und Lippe. Neben vielfältigen Aufgaben im sozialen Bereich gehören der Erhalt des kulturellen Erbes und die Förderung der Kultur zu seinen Schwerpunkten. Der LWL betreibt siebzehn Museen – darunter das LWL-Industriemuseum, Westfälisches Landesmuseum für Industriekultur. Das Verbundmuseum besteht aus acht Orten der Industriegeschichte und ist das größte Industriemuseum in Deutschland.

Seit Jahren beschäftigt sich das LWL-Industriemuseum mit dem Thema Migration und pflegt den deutsch-polnischen Austausch. Mit Ausstellungen und Veranstaltungen hat das Museum in diesem Bereich vor allem am Bochumer Standort Zeche Hannover Akzente gesetzt. Der Ausbau des Bochumer Museumsstandortes zu einem Forum für Migrationsgeschichte und Interkultur ist geplant. Von der Forschung über die Sammlung bis zur Vermittlung und der Durchführung von Kulturveranstaltungen bietet sich die Zusammenarbeit der Dokumentationsstelle mit dem Westfälischen Landesmuseum für Industriekultur an.

Über das Museum hinaus bringt der Landschaftsverband seine Kompetenzen mit dem LWL-Archivamt, dem LWL-Medienzentrum und der LWL-IT-Service Abteilung in die Arbeit der Dokumentationsstelle mit ein.

Die inhaltliche Arbeit der Dokumentationsstelle wird durch ein Kuratorium aus Vertretern von Wissenschaft, Kultur und aus der Polonia begleitet.

LWL jako kompetentny podmiot

Na zlecenie Pełnomocnika Rządu Federalnego ds. Kultury i Mediów (BKM) i w szerokim porozumieniu organizacji polonijnych Landschaftsverband Westfalen-Lippe (LWL) staje się podmiotem odpowiedzialnym dla Centrum Dokumentacji.

LWL od 60 lat działa jako stowarzyszenie samorządowe dla ludności Westfalii i Lippe. Obok licznych zadań w zakresie społecznym do głównych punktów ciężkości w jego działaniach należą zachowanie dziedzictwa kulturowego oraz wspieranie kultury. LWL utrzymuje 17 muzeów – w tym LWL-Industriemuseum (Muzeum Przemysłu), Westfälisches Landesmuseum für Industriekultur (Westfalskie Muzeum Krajowe Kultury Przemysłowej). W skład muzeum wchodzi osiem oddziałów związanych z historią przemysłu. Jest ono największym muzeum przemysłu w Niemczech.

Od lat LWL-Industriemuseum zajmuje się tematem migracji i pielęgnuje wymianę polsko-niemiecką. Wystawy i imprezy muzeum, przede wszystkim bochumskiej siedziby Zeche Hannover (Kopalnia Hannover), działają jak pobudzające impulsy. Planowana jest rozbudowa bochumskiej siedziby muzeum tak, by stało się ono forum dla historii migracji i wielokulturowości. Współpraca Centrum Dokumentacji z Westfalskim Muzeum Krajowej Kultury Przemysłowej będzie obejmować różne elementy: od badań przez ekspozycje aż do przekazywania i organizacji imprez kulturalnych.

Poza muzeum LWL wnosi dla Centrum Dokumentacji swoje kompetencje z LWL-Archivamt (Archiwum), LWL-Medienzentrum (Centrum Mediálnym) i Działem IT.

Pracę merytoryczną Centrum Dokumentacji będzie wspierać ponadto kuratorium złożone z przedstawicieli świata nauki, kultury i Polonii.

Unsere Partner

Die Dokumentationsstelle ist eine auf Partizipation angelegte Institution und versteht sich als Forum. Sie ist in ihrer Arbeit auf die Kooperationen und Partnerschaften mit den Polonia-Verbänden in Deutschland, Migrationsinstitutionen in Polen, den kulturellen und wissenschaftlichen Einrichtungen aus dem deutsch-polnischen Bereich ausgerichtet.

Die Arbeit der Dokumentationsstelle begleiten inhaltlich bisher:

- Bund der Polen in Deutschland Rodło e.V., Bochum
- Konvent der Polnischen Organisationen in Deutschland, Aachen
- Kosmopolen e.V. Bochum
- NIKE, Polnische Unternehmerschaft e.V., Berlin
- Willy Brandt Zentrum für Deutschland- und Europastudien der Universität Wrocław, Breslau
- Deutsches Polen Instituts, Darmstadt
- Institut für Museumsforschung, Staatliche Museen zu Berlin
- Fraunhofer-Institut für intelligente Analyse- und Informationssysteme IAIS, St. Augustin
- Kulturamt der Stadt Bochum
- Haus der Geschichte des Ruhrgebiets, Bochum

Die Dokumentationsstelle steht darüber hinaus allen offen, die ihre Interessen, Kenntnisse und Kompetenzen in das Projekt einbringen wollen.

Nasi partnerzy

Centrum Dokumentacji jest instytucją opierającą się na partycypacji i określa się jako forum. W swej pracy jest nastawione na kooperację i partnerstwo z organizacjami Polonii w Niemczech, instytucjami zajmującymi się sprawami migracji w Polsce, kulturalnymi i naukowymi instytutami specjalizującymi się w relacjach polsko-niemieckich.

Dotychczas prace merytoryczne Centrum Dokumentacji wsparły:

- Związek Polaków w Niemczech Rodło e.V., Bochum,
- Konwent Polskich Organizacji w Niemczech, Aachen,
- Kosmopolacy e.V., Bochum,
- NIKE Stowarzyszenie Polskich Przedsiębiorców e.V., Berlin,
- Centrum Studiów Niemieckich i Europejskich im. Willy'ego Brandta Uniwersytetu Wrocławskiego, Wrocław,
- Deutsches Polen Institut, Darmstadt,
- Instytut Badań Muzealnych, Państwowe Muzea w Berlinie,
- Instytut Frauenhofera Inteligentnych Systemów Analitycznych i Informacyjnych, IAIS, Sankt Augustin,
- Wydział Kultury Miasta Bochum,
- Dom Historii Zagłębia Ruhry, Bochum.

Poza tym Centrum Dokumentacji jest otwarte dla wszystkich, którzy chcą wnieść do projektu swoje zainteresowanie, wiedzę oraz kompetencje.

Drei Generationen der Polen in Deutschland (v.l.): Thomas Zdebel (Fußballspieler), Jacek Barski (Leiter der Porta Polonica) und Jakub Wawrzyniak (Vizekonsul am Polnischen Generalkonsulat in Köln), Dortmund 2012

Trzy generacje Polaków w Niemczech (od lewej): Thomas Zdebel (piłkarz), Jacek Barski (kierownik Porta Polonica) i Jakub Wawrzyniak (Wicekonsul Polskiego Konsulatu Generalnego w Kolonii), Dortmund w 2012 r.

Wie kann man uns erreichen?

Das Projektbüro befindet sich auf dem Gelände des LWL-Industriemuseums Zeche Hannover in Bochum.

Bis zur Realisierung der Einrichtung der Dokumentationsstelle im „Polnischen Haus“, Am Kortländer 6, dient hier ein historisches Bergarbeiterhaus als Unterkunft.

**Adresse Projektbüro/
Adres Biura projektu**
Porta Polonica
Dokumentationsstelle
zur Kultur und Geschichte
der Polen in Deutschland
Am Rübenkamp 4
D-44793 Bochum

Ansprechpartner/Kontakt
Dr. Jacek Barski
Leiter/Kierownik

Tel. + 49 (0) 234 2395 3731
Fax + 49 (0) 234 2395 3730
info@porta-polonica.de
www.porta-polonica.de

Wir sprechen Deutsch
und Polnisch!

Mówimy po polsku!

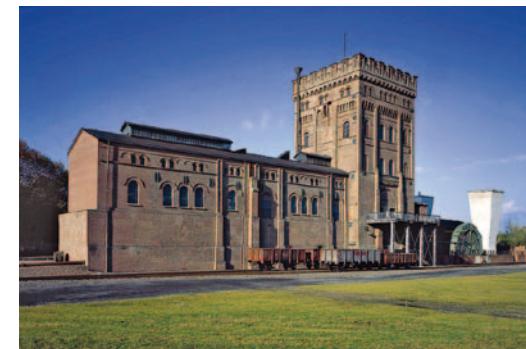
*So finden Sie unser
Projektbüro: Die Stichstraße
„Am Rübenkamp“ geht
vom Grubenweg ab.*

*Tak nas Państwo znajdziecie:
ulica „Am Rübenkamp“ jest
boczną ulicą od Grubenweg.*

Jaki jest z nami kontakt?

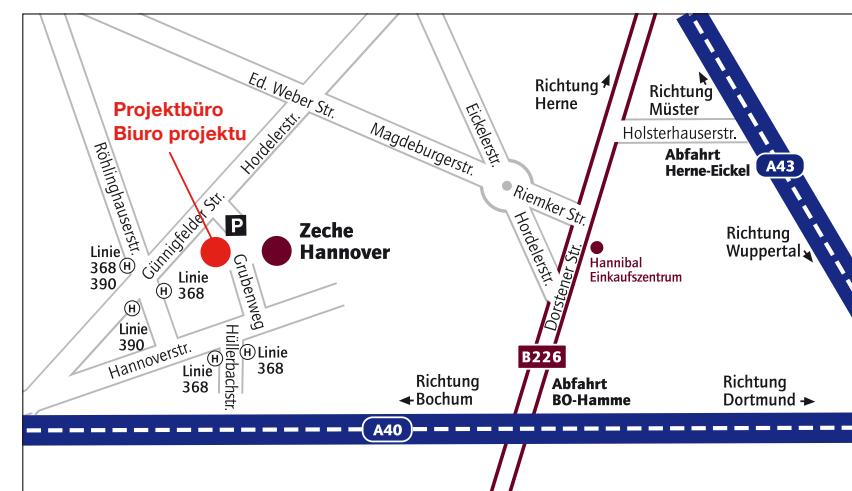
Biuro Projektu znajduje się w Bochum na terenie LWL-Industriemuseum Zeche Hannover.

Do czasu utworzenia Centrum Dokumentacji w „Domu Polskim“, Am Kortländer 6, za siedzibę posłuży historyczny Bergarbeiterhaus (dom górników).

*Malakowturm und
Maschinenhalle der
Zeche Hannover*

*Tzw. wieża Malachowska
(szyb kopalniowy) i hale
maszynowni Kopalni
Hannover*

Impressum

Porta Polonica
Dokumentationsstelle zur Kultur und
Geschichte der Polen in Deutschland
Centrum Dokumentacji Kultury
i Historii Polaków w Niemczech

Gefördert durch den Beauftragten
der Bundesregierung für Kultur und
Medien aufgrund eines Beschlusses
des Deutschen Bundestages.
Sfinansowane ze środków Pełnomocnika
Rządu Federalnego ds. Kultury i Mediów
na podstawie uchwały Niemieckiego
Bundestagu.

Alle Rechte der Verbreitung im In- und
Ausland sind geschützt.
Wszystkie prawa do rozpowszechniania są
chronione w kraju i zagranicą.

1. Auflage, April / 1 wydanie, kwiecień
2013

Druck und Bindung/druk i oprawa
MKL Druck GmbH & Co. KG, Ostbevern
© LWL-Industriemuseum, Dortmund

Herausgeber/Wydawca
LWL-Industriemuseum Dortmund

Text/teksty
Jacek Barski, Dietmar Osses,
Christiane Spähnhoff, Dirk Zache

Redaktion/redakcja
Jacek Barski, Dietmar Osses,
Krzysztof Ruczniewicz, Christiane
Spähnhoff, Dirk Zache

Übersetzungen ins Polnische/
Tłumaczenie z języka niemieckiego
Krzysztof Ruczniewicz

Fotonachweis/Prawa do zdjęć
Hans Hubmann, BPK Berlin,
Umschlag/Okładka; Steffen Kugler,
Presse- und Informationsamt der
Bundesregierung, S. 4; Grzegorz
Roginski/CIR, S. 6; Deutsches
Historisches Museum, S. 13;
ZpwN, S. 14; Ullstein Bild, Meißner,
S. 16; Leksykon Polactwa w
Niemczech, Warszawa-Wrocław
1973, S. 17, S. 20; Ullstein Bild,
Imagebroker.net, Eckhard Eibner, S.18;
Barbara Cöllen, Deutsche Welle, S. 24;
LWL-Industriemuseum, Annette
Hudermann, S. 27; Ullstein Bild,
The Granger Collection, Umschlag-
Rückseite/Tyt okladki

Satz und Gestaltung/skład i grafika
Arndt und Seelig Kommunikations-
design Bielefeld

*Umschlag-Rückseite:
Das Kopernikanische Weltbild
mit der Sonne im Zent-
rum, unten rechts Nikolaus
Copernicus, polnischer
Mathematiker und Astronom,
1473–1543 (zeitweise auf
deutschen Gebieten tätig)*

*Tyt okladki:
System Kopernikański ze
słońcem w centrum, na dole
na prawo Mikołaj Kopernik,
polski matematyk i astronom
(działał czasowo na obszarach
niemieckich)*

Der Beauftragte der Bundesregierung
für Kultur und Medien

LWL

Für die Menschen.
Für Westfalen-Lippe.

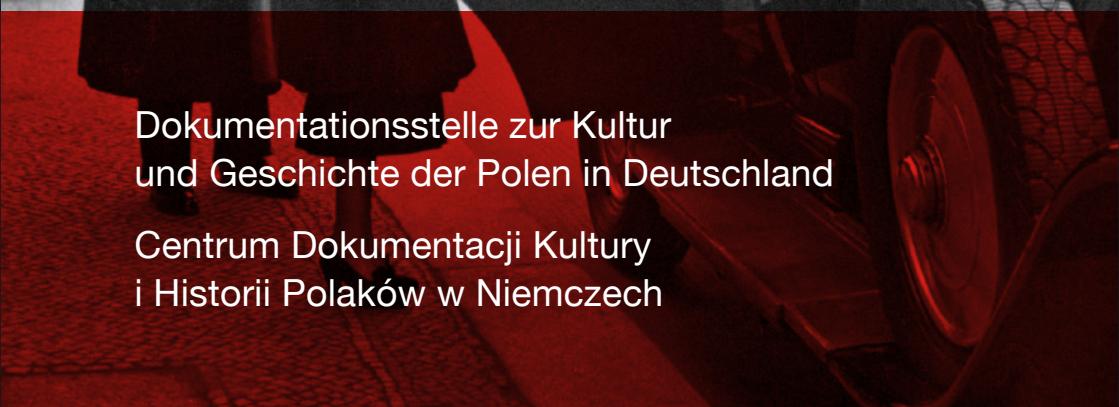

PORTA POLONICA

Dokumentationsstelle zur Kultur
und Geschichte der Polen in Deutschland

Centrum Dokumentacji Kultury
i Historii Polaków w Niemczech

Der Beauftragte der Bundesregierung
für Kultur und Medien

LWL

Für die Menschen.
Für Westfalen-Lippe.